

رمز و رمزگرایی در جنگ نرم با تکیه بر ادبیات فارسی

سیدخلیل باقری*

مربی، عضو هیأت علمی دانشگاه علم و فناوری مازندران

(دریافت: ۹۵/۰۷/۰۵، پذیرش: ۹۶/۰۳/۰۶)

چکیده

تلاش برای بیان تعریفی مستقل از رمز همراه با دلایل و انگیزه آن در جنگ نرم تا حدودی مرهون رمزگرایی شاعران است. رویکرد رمزگرایی به جنگ نرم و سایبری از یک سو حاصل شرایط سیاسی و اجتماعی خاصی است که ما در آن زندگی می‌کنیم و از سویی دیگر حاصل نگاه شاعران و نویسندگان می‌باشد. رمزهای دشمن در جنگ نرم همراه با اهداف از موضوعاتی هستند که این مقاله در پی تفسیر و تبیین آن‌هاست. کوتاه سخن آن‌که در این پژوهش تلاش بر این است رمز و رمزگرایی در جنگ نرم با تکیه بر اشعار برخی شاعران همراه با راه‌کارها، هرچند کوتاه و مختصر، بررسی و به آن توجه شود. بنابراین، پژوهش پیش‌رو بر چند نمونه از رمز دشمن در جنگ نرم متمرکز شده است.

واژه‌های کلیدی: رمز، جنگ نرم، ادبیات، دشمن

۱- مقدمه

رمز عبارت از معنی باطنی است که مخزون است تحت کلام ظاهری که غیر از اهل آن بدان دست نیابند. [۵]

دفاقه ابن‌جعفر اولین کسی است که در کتاب "نقدالمنثر" درباره رمز به عنوان یک اصطلاح صحبت کرده است:

"گویندگان آن‌گاه که می‌خواهند مقصود خود را از کافه مردم بپوشانند و فقط بعضی را از آن آگاه کنند در کلام خود رمز به کار می‌برند. بدین سان برای کلمه یا حرف، نامی از نام‌های پرندگان یا وحوش یا اجناس دیگر یا حرفی از حروف محجم را در رمز قرار می‌دهند و کسی را که بخواهد مطلب را بفهمد آگاهش می‌کنند. پس آن کلام در میان آن دو، مفهوم و از نظر دیگران مرموز است. "آن‌چه که در تمام این معانی مشترک است "عدم صراحت و پوشیدگی" است.

اما جنگ نرم، نوعی از جنگ است که در قرن بیست و یکم و در عصر ارتباطات، مورد توجه قدرت‌های استکباری قرار گرفته است. مفهوم جنگ نرم، در مقابل جنگ سخت است و تعریف واحدی که مورد پذیرش همگان باشد ندارد. جنگ نرم در فرهنگ سیاسی به معنای، فروپاشی از درون، براندازی قانونی، براندازی خاموش، براندازی در سکوت، انقلاب مخملی، انقلاب رنگی، انقلاب سرخ و در حقیقت؛ شامل هرگونه اقدام روانی و تبلیغات رسانه‌ای است که "جامعه هدف" یا گروه هدف را نشان می‌گیرد و با هدف گرفتن فکر و اندیشه ملت‌ها، تغییر ارزش‌ها، نقش مهمی در درست‌کردن حلقه‌های فکری و فرهنگی جوامع

رمز یک کلمه عربی است که در زبان فارسی معانی گوناگونی دارد. رمز (نماد یا مظهر و با اندکی تسامح، سمبل لاتین) یکی از عناصر زیبایی‌شناسی سخن و از جمله صور خیال مستقل است و شاعران و نویسندگان بسیاری از این تصویر خیالی بهره گرفته‌اند. کلمه رمز به عنوان یکی از مهم‌ترین موضوعات در زبان و ادبیات فارسی در اصل مصدر مجرد از باب نَصَرَ - يَنْصُرُ و به معنی اشاره به لب، چشم، ابرو، دست، دهن و یا زبان است. رمز در زبان فارسی به معنای اشاره، سرّ، ایما، نکته، دقیقه، علامت، اشاره‌کردن پنهان، نشانه‌ای مخصوص که مطلبی خاص از آن درک شود، بیان مقصود با نشانه‌ها و علائم قراردادی و... است. واژه رمز در قرآن [۱] تنها یک بار و آن هم در آیه ۴۱ سوره آل عمران آمده است:

[قالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا](#)

مفسرین رمز را در این آیه این‌گونه معنی کرده‌اند: صاحب ترجمه تفسیر طبری، رمز را در این آیه "اشارت" و راغب اصفهانی "اشارت با لب و صوت خفی" معنی کرده است. [۲-۳]

در علم بیان [۴]، رمز را این‌گونه تعریف کرده‌اند: رمز کنایه‌ای است که وسایط آن اندک باشد و معنی پنهان و احتیاج به قدری تامل دارد. در آثار متصوفه هم رمز این‌گونه معنی شده است:

در میان آن‌ها بوده است. در پایان -اسطوره‌زدایی- بشر با تکیه بر خود به چون و چرا در چگونگی و انکار اسطوره پرداخته است. گیلگمش، ایللیاد، ادیسه، آنه یید، شاهنامه و ... زاینده این دوره‌اند. با توجه به این مضامین دیوان، اژدهایان و رب‌النوع‌ها (خدایان) هر کدام رمز و نمادی می‌شود.

۲-۳- ترس از حکومت‌های خودکامه و ستم‌گر

یکی دیگر از راه‌های کشاندن ذهن و زبان شاعر و نویسنده به سوی رمزگرایی و استفاده از زبان حیوانات در داستان‌های فابل در آثاری چون کلیله و دمنه، مرزبان نامه، بهره‌گیری از عناصر طبیعی در آثار شاعرانی مانند: بهار، نیما، اخوان ثالث و دیگران است. انگیزه دیگر رمز، کهن الگو، فرصت بیش‌تر برای شکوفایی ذهن خوانندگان، نویسندگان نمادگزار و از همه این‌ها مهم‌تر، غیرت عرفانی است که عرفا و صوفیه نسبت به حفظ اسرار خود دارند که نمی‌خواهند نامحرمان به دنیای اسرار آنان وارد شوند. این موضوع باعث می‌شود که عرفا با رمز، ایما و اشاره به بیان مقصود خود بپردازند.

۳- انواع رمز در ادبیات

در ادبیات رمز را می‌توان به چهار دسته خاص، عام، قراردادی و فرهنگ عمومی تقسیم بندی می‌شود [۹] که در ادامه، به اختصار در مورد آنها بحث خواهد شد.

۳-۱- رمز خاص

در ادبیات و فرهنگ هر کشور و قوم و یا پیروان مذهبی، پاره‌ای از نمادها خاص و حتی برای افراد بیرون آن مجموعه هم ناشناخته شده است. از جمله: صلیب (مسیحیت)، هلال احمر (اسلام)، ترازو (عدالت)، کوه (مقاومت)، خر (تن و حماقت).

۳-۲- رمز عام

سیمرغ در شاه‌نامه بار اول (مربی و پروراننده)، بار دوم (طیب و شفابخش)، بار سوم (در کنار دیگر مظاهر اهریمنی هفت خوان اسفندیار مظهر خوی اهریمنی) و بار چهارم (یاریگر خاندان زال و کشنده اسفندیار، نماد شخصیتی دو سوپه) است. سیمرغ در داستان‌های عرفانی هم رمز حق است. البته این به معنی نادیده گرفتن کارکردهای واژه‌های رمزآلود در معانی وسیع نیست. گاهی واژه‌ای مانند شراب، از رموز کلیشه‌ای عرفانی است که از آن، تعبیر تابش انوار الهی در دل سالک می‌شود و درست در تقابل عقل به واسطه القای همین مفهوم است. در همین کلمه، گاهی در برابر رازداری قرار می‌گیرد و متناسب با مفهوم وجد و شوق حاصل از آن است و باز ممکن است در برابر هوشیاری و آگاهی قرار گیرد که با معنی غفلت‌آوردن آن متناسب باشد و سرانجام در برابر جهل و ظلمت قرار گیرد که با اشراق حاصل از

ایفا می‌کند و بدون درگیری نظامی، رقیب را به انفعال یا شکست وامی‌دارد. و به عبارت دیگر، با روش مسالمت‌آمیز و روش‌های قانونی موجود در قوانین نظام حاکم، به براندازی اقدام می‌کند. و تعریف دیگری که از جنگ نرم می‌توان به آن اشاره کرد عبارت است از: استفاده از ابزارهای فرهنگی و روش‌های نوین که به آرامی در بافت فرهنگی و هویتی یک نظام حرکت می‌کند. آثار عمیقی از خود به جای می‌گذارد، جبران اثرات آن به سادگی قابل جبران نیست و در نهایت موجب تغییر در مبانی یک نظام به سمت الگوهای مهاجم خواهد شد.

۲- دلایل و انگیزه رمز

در این بخش در مورد دلایل و انگیزه‌های رمز که به سه قسمت (۱) محدود بودن واژه‌ها در گستره زبان‌های بشری (۲) اسطوره سازی (۳) ترس از حکومت‌های خودکامه و ستم‌گر است تقسیم بندی می‌شود، بحث خواهد شد.

۲-۱- محدود بودن واژه‌ها در گستره زبان‌های بشری

نویسنده یا گوینده برای جبران این محدودیت زبان، می‌کوشد که با استفاده از کلمات موجود و بهره‌گیری از انواع صور خیال، کمبود واژگانی زبان را جبران کند. در این صورت به مجاز، رمز و کنایه ... روی می‌آورد. هر کدام از واژه‌ها و ترکیباتی چون نی، نیستان، ساقی، زلف، خط، ابرو، آب، کویر، زمستان، زندان، می، باغ هشت در، دیو، آیین و ... در کنار معانی اصلی خود می‌تواند دست‌آویزی برای کاربرد معانی بلند عرفانی، غنایی، فلسفی، حماسی و انتقادی باشد. می‌توان به غزلیات حافظ [۶]، مولانا [۷] یا غزل رمزآلود عراقی [۸] اشاره کرد.

نخستین باده کاندرا جام کردند	ز چشم مست ساقی وام کردند
چو با خود یافتند اهل طرب را،	شراب بی‌خودی در جام کردند
لب می‌گون جانان جام در داد،	شراب عاشقانش نام کردند
ز بهر صید دل‌های جهانی،	کمند زلف خوبان دام کردند...
ز بهر نقل مستان از لب و چشم،	مهیا پسته و بادام کردند...
به غمزه صد سخن باز جان بگفتند،	به دل ز ابرو دو صد پیغام کردند
جمال خویشتن را جلوه دادند،	به یک جلوه دو عالم رام کردند

[۸] (عراقی ۱۳۳۸: ۱۹۳)

۲-۲- اسطوره‌سازی

چرا که اسطوره نزد انسان‌های نخستین، بخش جدایی‌ناپذیری زندگی بوده است. بعد بشر به پروراندن رابطه خود با اسطوره پرداخته و به دنبال پیدا کردن مظاهر خصلت‌ها و خلق‌و‌خوی خود

سخت و جنگ نرم بود که طی آن، دو ابرقدرت در عین تهدیدات سخت، از رویارویی مستقیم با یکدیگر پرهیز می‌کردند. (ماه-پیشانیان، ۱۳۸۶: ۷۴-۵۴)

امروزه با کوچک‌تر و پیچیده‌تر شدن جهان به واسطه رشد روزافزون وسایل ارتباط جمعی از قبیل اینترنت و ماهواره، معادلات گذشته در تنظیم روابط بین کشورها تا حدود زیادی به هم خورده و جای خود را به معادلات جدیدی داده است؛ به گونه‌ای که به جای به کارگیری مستقیم زور، توجه قدرت‌ها به استفاده از قدرت نرم و ایجاد تغییرات از طریق مسالمت‌آمیز با به کارگیری شیوه‌های نوین مداخله در امور داخلی کشورها جلب شده است. [۱۳]

ویژگی های جنگ نرم: از ویژگی‌های جنگ نرم، آرام، تدریجی و زیرسطحی بودن، نمادساز بودن، پایدار و بادوام بودن، هیجان‌ساز بودن، پرتحرک و جاذبه‌دار بودن، آسیب‌محور بودن، چندوجهی بودن، تهدیدآفرین و تضادآفرین بودن، پیچیده بودن، فتنه‌آمیز بودن، پنهانی و سری بودن، جامعه‌محور بودن و بین‌رشته‌ای بودن را می‌توان نام برد. نیز در این جنگ از پیشرفته‌ترین روش‌های روز استفاده می‌گردد.

ابعاد جنگ نرم: جنگ نرم در چهار بعد فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی قابل بررسی است که در بعد فرهنگی مهم‌ترین هدف آنان تضعیف و تغییر باورها و اعتقادات بنیادی در جامعه و هویت‌سازی‌های جدید فرهنگی و در بعد سیاسی هدف آنان بی‌اعتبارسازی، اعتمادزدایی و سلب مشروعیت نظام و شکاف بین‌نخبگان، مردم و حاکمیت و در بعد اجتماعی هدف آنان تضعیف و تخریب انسجام و مشارکت اجتماعی، روحیه و دلبستگی ملی و در بعد اقتصادی هدف آنان تضعیف و تخریب مدل و اندیشه اقتصادی و ناکارآمدسازی شیوه‌های مدیریت اقتصادی و ترویج رفاه‌طلبی است.

فرآیند جنگ نرم: اجتماعی مجازی کارآمدترین آنان می‌باشد و جنگ امواج همان رسانه‌های بیگانه مثل ماهواره و ... است و منظور از جنگ دیجیتال، رسانه‌های سطحی کم‌دانه می‌باشد. اگر فرهنگ شکل‌گیری جنگ نرم را بیان بکنیم باید جنگ نرم در حقیقت جنگ سایبری + جنگ دیجیتالی + جنگ امواج است که در حوزه سایبری شبکه‌های در دو دسته عرصه حکومت و عرصه جامعه (مردم) جدا بیان کنیم که در شکل (۱) به صورت کامل نشان داده شده است.

آن تناسب دارد. پس عام‌بودن رمز ارتباطی به مفاهیم آن ندارد.

۳-۳- رمز قراردادی

بیش‌تر واژه‌ها و ترکیبات و درون‌مایه‌های ادبیات عرفانی، انتقادی، حماسی و غنایی ادب فارسی از این دسته‌اند. گاهی خود شاعر و نویسنده به رمزگشایی آن می‌پردازد و گویی با مخاطب خود قرار می‌گذارد که این واژه را در این جا با این مفهوم به کار ببرد. به عنوان نمونه، فردوسی دیو را مظهر مردم بد می‌داند:

تو مر دیو را مردم بدشناس کسی کو ندارد ز یزدان سپاس
هر آن کو گذشت از ره مردمی ز دیوان شمر، مشمر از آدمی
([۱۰]، ۳۱۰)

مولوی در داستان طوطی و بازرگان به رمزگشایی پاره‌ای از نمادهای خود می‌پردازد:

قصه طوطی جان زین سان بود کو کسی که محرم مرغان بود
تن قفس شکل است تن شد خارجان در فریب داخان و خارجان
(همان/۱/۱۸۴۹)

من چو لب گویم لب دریا بود من چو لا گویم مراد الا بود
(همان/۱/۱۷۵۹)

شیخ محمود شبستری در گلشن راز، زلف، خط، خال، ابرو، ساقی، مغ، دیر، زنار، ... که از رمزهای قراردادی است- را توضیح داده است. (شبستری ۱۳۶۵: ۹۹-۱۰۸)

۳-۳- رمز در فرهنگ عمومی

زبان ارتباطی و روزمره عامه مردم کاربرد حقیقی دارد و بیش‌تر کلمات در معنی به اصطلاح ما وُضع له خود به کار گرفته می‌شود. اما با تأمل و نگاهی دقیق در زندگی روزمره و ارتباطات مردم به خوبی عنصر رمز را می‌توان جست. گذشته از نشانه‌هایی مانند هلال احمر، ترازوی سر در دادگستری، صلیب آویخته به گردن یا روی لباس، انواع علائم در مکان‌های عمومی و یا طلوع و غروب خورشید در فرهنگ مردم بسیاری از کشورها، کوه، چشمه، آب و دریا، ابر، پرستو، کبوتر، شیر، روباه، خروس، طاووس، عقاب، و ... از رمزهای معروف روزمره مردم‌اند.

۴- تعریف مفاهیم جنگ نرم

تا سال ۱۹۴۵ میلادی، اغلب جنگ‌ها جنگ سخت بود [۱۱]. پس از آن، با توجه به قطبی شدن جهان به بلوک شرق و غرب، دور جدیدی از رقابت‌ها میان آمریکا و شوروی سابق آغاز شد که به "جنگ سرد" مشهور شد [۱۲]. جنگ سرد، ترکیبی از جنگ

- ۱- تغییر ایدئولوژی حاکم
- ۲- کاهش مشارکت سیاسی مردم
- ۳- القای ناکارآمدی حکومت
- ۴- تغییر هویت دینی و ملی شهروندان با تخریب پیشینه تاریخی آنان
- ۵- دست کاری افکار عمومی در جهت خواسته های خود و علیه نظام حاکم
- ۶- کاهش انسجام اجتماعی
- ۷- کاهش انسجام در حاکمیت و القای حاکمیت دوگانه
- ۸- تغییر ارزش های جامعه
- ۹- ایجاد استحاله فرهنگی
- ۱۰- تشدید و تقویت واگرایی قومی
- ۱۱- تغییر الگوی سیاسی حاکم

اهداف جنگ نرم از دیدگاه مقام معظم رهبری: مقام معظم رهبری در سخنرانی ها و دیدارهای خود هدف دشمن از جنگ نرم را این گونه بیان فرمودند که به برخی از آنان اشاره می کنم:

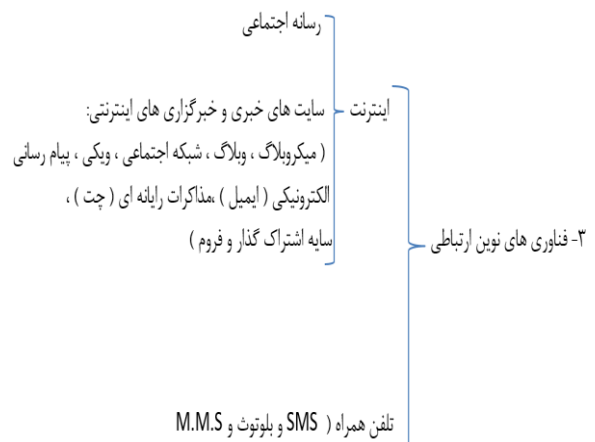
- ۱- بی اعتقاد کردن نسل نو به دین و اصول انقلابی (دیدار با وزیر، معاونان، مشاوران و مدیران کل وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۰/۱۰/۲۵)
- ۲- کشاندن نسل جوان جامعه به ابتذال و فساد اخلاقی (دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۱/۰۹/۱۹)
- ۳- تضعیف فرهنگ ملی و اسلامی ایران (دیدار با فرماندهان گردان های عاشورای نیروی مقاومت بسیج، ۱۳۷۱/۰۴/۲)
- ۴- ناامید کردن جامعه در مبارزه علیه نظام سلطه (دیدار با کارگران و فرهنگیان کشور به مناسبت روز کارگر و روز معلم، ۱۳۷۲/۰۲/۱۵)
- ۵- جایگزین کردن فرهنگ بیگانه به جای فرهنگ، ارزش ها و باورهای مردم (دیدار با دانشگاهیان استان آذربایجان شرقی، ۱۳۷۲/۰۵/۰۹)
- ۶- خاموش کردن روحیه جهادی در صحنه های انقلاب و سازندگی (دهمین گردهمایی سراسری ائمه جمعه، ۱۳۷۳/۰۶/۲۱)
- ۷- ایجاد تصویری تاریک از آینده کشور برای مردم (بیانات رهبری در خطبه های نماز جمعه تهران؛ ۱۳۷۹/۰۲/۲۳)
- ۸- از حیثیت و اعتبار انداختن مقاومت در میان ملت ایران (بیانات در دیدار با خانواده های شهدای نیروهای مسلح، ۱۳۸۰/۰۷/۰۴)
- ۹- ایجاد اختلاف و به جان هم انداختن فعالان سیاسی (دیدار با دانش آموزان و دانشجویان و تشکل های مختلف دانشگاهی در آستانه سالروز سیزده آبان، ۱۳۸۷/۰۸/۰۸)
- ۱۰- ایجاد شکاف میان ایران و دوستداران انقلاب اسلامی ایران (پیام رهبری به حجاج بیت الله الحرام، ۱۳۷۸/۱۲/۲۳)

شکل (۱): جنگ نرم

ابزارهای جنگ نرم: خانم فاطمه مرسلی در کتاب "نبرد سایه ها" ابزارهای جنگ نرم را به سه دسته تقسیم می کنند.

- ۱- صنایع فرهنگی که شامل سینما، انیمیشن، ماهواره، اسباب بازی، بازی رایانه ای و موسیقی
- ۲- رسانه ها که شامل مطبوعات رادیو، تلویزیون، خبرگزاری ها و آژانس های خبری
- ۳- فن آوری های نوین ارتباطی که در شکل (۲) ساختار آن مشاهده می شود.

شکل (۲): ساختار فناوری های نوین ارتباطی

اما اگر بخواهیم مهم ترین اهداف جنگ نرم آمریکا و دنیای غرب را بیان کنیم عبارتند از:

راه‌کارهای مقابله با جنگ نرم از نظر مقام معظم رهبری:

مقام معظم رهبری در دیدارهای خود با مسئولین، مردم، دانشجویان، نخبگان و... راه‌کارهای زیادی را بیان فرمودند که به شش راه‌کار ارائه شده از جانب ایشان می‌پردازیم:

۱- تقویت و پررنگ کردن فعالیت‌های فرهنگی و هنری. رهبر معظم انقلاب در دیدار با جمعی از شعراء فرهیختگان و اهالی فرهنگ در مورخ ۱۳۸۸/۰۶/۱۴ فرمودند: هنر را بایستی تمام عیار توی میدان بیاورید. نباید کم گذاشت. جنگ نرم، راست است، این یک واقعیت است.

۲- امید به آینده و دیدی خوش‌بینانه همراه با اعتماد به نفس به دو راز ناامیدی مقام معظم رهبری در دیدار با رئیس و نمایندگان مجلس خبرگان رهبری مورخ ۱۳۸۸/۰۷/۰۲ فرمودند: مخدوش کردن نشانه‌های امید و تبدیل آن‌ها به نشانه‌های یاس و تردید و القای بن‌بست و سیاه‌نمایی، گرفتن پویایی جامعه یکی از خطوط مخالفان است. باز در دیدار با دانشجویان در سال ۱۳۸۸ فرمودند: نگاه من به آینده خوش‌بینانه است. نه از روی توهم، بلکه از روی بصیرت.

۳- راه‌اندازی کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی آزاد (دیدار اساتید، نخبگان و رؤس دانشگاهی)

۴- بصیرت آحاد جامعه به ویژه نخبگان (دیدار با مردم چالوس و نوشهر)

۵- ایستادگی و عدم سازش در برابر دشمنان انقلاب و نظام اسلامی

۶- اتحاد مردم و جریان‌های سیاسی و دوری از اختلاف و تردید و بدبینی (دیدار با بسیجیان سراسر کشور) مورخ ۱۳۸۸/۰۹/۰۴

۵- رمزگرایی در جنگ نرم و سایبری

قرآن کریم [۱] در سوره بقره آیه ۱۹۴ می‌فرماید:

(فَمَنْ اِغْتَدَىٰ عَلَیْكُمْ فَاِغْتَدُوا عَلَیْهِ بِمِثْلِ مَا اِغْتَدَىٰ عَلَیْكُمْ وَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَ اعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِیْنَ)

یعنی هر کس به شما تجاوز کرد، همانند آن بر او تعدی کنید و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید (و زیاده‌روی ننمایید)؛ و بدانید خدا با پرهیزگاران است.

پس اگر دشمن به جنگ سخت روی آورد شما هم مثل آنان با جنگ سخت دفاع کنید و اگر دشمن در جنگ به شیوه نرم عمل کرد ما هم باید با جنگ نرم به سراغ دشمن برویم. امام علی (ع) در نهی از آغاز نمودن جنگ، به سربازان خویش در جنگ صفین فرمودند:

جنگید (شروع به جنگ ننماید) تا این‌که ایشان جنگ با شما را آغاز نمایند و... (این سیره ائمه معصومین (ع) می‌باشد. اما اگر جنگ چه سخت چه نرم ضرورت پیدا کند باید محکم و استوار وارد عرصه میدان نبرد شد. حکیم ابوالقاسم فردوسی می‌گوید:

در بی نیازی به شمشیر جوی / به کشور شود شاه را آبروی
سپه را چه باید ستاره شهر / به شمشیر جویند مردان هنر
چون زمانی که ضرورت پیدا کرد / باید با زبان شمشیر وارد شد
پس رمز پیروزی در جنگ مقابله به مثل می‌باشد و به این نکته باید توجه ویژه داشت امروز چون دشمن بیش‌تر در عرصه جنگ نرم و حوزه سایبری فعال است ما هم باید به همین شیوه اما تکنیک و تاکتیک‌های مخصوص به خودمان وارد شویم. باید بادرنگ، آهستگی و با بصیرت وارد عرصه نبرد شد.

همی رفت با رأی و هوش و درنگ / که تیزی پشیمانی آرد به جنگ
مکن هیچ در جنگ شتاب / ز می دور باشد و مپیمای خواب
به تندی مجوی ایچ رزم از نخست / همی باش تا خسته گردد درست
و در جای دیگر فردوسی می‌گوید:

که دانا به هر کار سازد درنگ / سر اندر نیارد به پیکار تنگ
سبک تندی نماید نخست / به فرجام کار آنده آرد درست

پس حتی در جنگ سایبری (cyber war) که ادامه پروژه مهار ایران و جلوه‌ای از مقابله و جنگ نرمی است که از سوی منتقدان مخالفان جمهوری اسلامی ایران حمایت و هدایت می‌شود. رمز غلبه بر دشمن، شناخت، هوش و بصیرت می‌باشد. ما هم باید در همین حوزه به‌روز و فعال شویم گرچه به برکت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران طبق گزارش مرکز تکنولیتیکس، ما چهارمین ارتش سایبری بزرگ دنیا را در اختیار داریم. سربازان عرصه نبرد سایبری و ویروس‌ها، کرم‌ها، اسب‌های تروا، بمب‌های منطقی و درهای پشتی و... هستند. پیامدهای مرگ‌بار و ویران‌گر جنگ سایبری باعث شده است تا از این‌گونه نبرد به نام نبرد هزاره سوم نام برده شود. سایبری که از آن به عنوان جهان دوم یا زندگی دوم یاد می‌کنند، در همه حوزه‌های زندگی وارد شده است و به سرعت، فرهنگ زندگی انسان‌ها را دستخوش تغییر قرار داده است. جمهوری اسلامی باید در مقابل تز جنگ نرم و سایبری آنتی‌تزه‌های مناسب را انتخاب کند تا از این طریق بتواند فرهنگ ایرانی اسلامی خود را در برابر تهاجم غرب حفظ کند.

رمز موفقیت جمهوری اسلامی، هوشیاری کامل در جنگ نرم می‌باشد. حماسه‌ساز ایران، حکیم فردوسی می‌گوید: جنگ‌جویان باید از بزم و آسایش در هنگام جنگ برحذر بوده و همواره در

انسان‌های ریاکار و مستبد می‌داند و دکتر شفیع کدکنی هم به همین صورت از آن یاد می‌کند که این‌ها به عنوان نمونه بود.

۶- چند نمونه از رمزهای دشمن در جنگ نرم طی سال‌های اخیر

انتخابات سال ۱۳۸۸، جریان انحرافی و انقلاب رنگی از جمله رمزهای دشمن در جنگ نرم است که در ادامه به توضیح آنها خواهیم پرداخت.

۶-۱- انتخابات سال ۱۳۸۸

یکی از مهم‌ترین جنگ‌های نرم در سال‌های اخیر علیه نظام اسلامی، انتخابات سال ۱۳۸۸ بود که هنوز هم خوب رمزگشایی نشده است. در آن سال، دشمن هم در حوزه نرم‌افزار و هم در حوزه سخت‌افزاری سرمایه‌گذاری کرده است. از شبکه‌های ماهواره‌ای و فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی گرفته تا فن‌آوری دیجیتال استفاده کرده است.

لازم به ذکر است در چند سال دیگر، سونامی دیجیتالی اتفاق خواهد افتاد. در همان سال صدا و سیما از رسانه‌های معارض عقب افتاد چرا که نتوانستیم از رسانه خوب استفاده کنیم و تهدیدات نرم را کنترل و مهار کنیم و رصد و پیش‌بینی لازم انجام شود و از موفقیت دشمن پیشگیری کنیم. رسانه‌های ما نتوانستند کارکردهای خود را خوب انجام دهند. به طور مثال، دشمن در رسانه خود آخرین روش را به کار گرفت و این‌که چگونه با نمایش راست‌گویی دروغ بگوید. رسانه‌ها در جهان آن قدر مهم‌اند که آقای پتروس غالی می‌گوید:

CNN، عضو شانزدهم شورای امنیت است. در جریان حمله آمریکا به عراق خودشان گفتند: CNN عراق را اشغال کرد. در آن سال، رمز استکبار در انتخابات "قلب" بود. صحنه‌گردانان با رمز قلب، فتنه را کلید زدند و دشمن موفق شد در آن سال اعتماد بخشی از مردم را خدشه‌دار کند و به وحدت ملی و انسجام اسلامی آسیب جدی وارد سازد. اما رمز جمهوری اسلامی شکست دشمنان، بصیرت افزایی، عنایات خاص الهی و قاطعیت و تدابیر دلسوزانه مقام معظم رهبری بود. به قول حضرت حافظ:

حالی درون پرده بسی فتنه می‌رود / تا آن زمان که پرده برافتد / چه‌ها کنند

در آن فضای غبارآلود آن سال، شاعران متعهد احساس تکلیف کردند و در راستای پاسداری از ولایت به میدان آمدند و به روشن‌گری پرداختند. چرا که رهبری تکلیف را مشخص کرده بودند: ((گاهی سکوت، کنارکشیدن، حرف نزدن، خودش کمک به

حال آماده‌باش و هوشیاری کامل به سر برند و در هنگام خستگی دشمن، با استفاده از اصل غافل‌گیری بر دشمن حمله برند:

به جنگ آنگی شد که دشمن ز جنگ / بپرهیزد وسست گرددش چنگ / شما سر به آسایش و خوابگاه / سپردید و دشمن به رنج و به راه / تن آسان غم و رنج بار آورد / چو رنج آوری گنج بار آورد / چه گویم که روزی تن آسان شویم / ز تیمار ایران هراسان شویم / هم او گوید:

نباید که ایمن شوی از کمین / سپه باشد اندر در و دشت کین

هوشیاری در هنگام مقابله با دشمن و رعایت جوانب احتیاط برای حفظ خود و ضربه‌زدن به دشمن، ژرف‌نگری همراه با استقامت و شیردلی، موضوع دیگری است که فردوسی در آیین نظامی جنگ به آن پرداخته است.

چو رزم آیدت پیش هوشیار باش / تنت را ز دشمن نگهدار باش / چو بد خواه پیش تو صف بر کشید / تو را رای و آرام باید گزید

هم‌چنین، دکتر شفیع کدکنی که یکی از متعهدترین شاعران معاصر ماست [۱۵-۱۴] در شعر آئینه‌ای برای صداها، باغ را رمزی از جامعه خود می‌داند که در یأس و ناامیدی به سر می‌برد و به علت نابسامانی‌های اجتماعی هیچ‌گاه خوشایند شاعر نیست.

باغ از نفس‌های گل و از بوی باران / بیدار شد چشمان ز خواب ناز / برداشت

بخوان به نام گل سرخ، در صحاری شب / که باغ‌ها همه بیدار و بارور گردند.

و در شعر هزاره دوم آهوی کوهی گوید [۱۵]: همه باغ در خموشی ست / نه آب جنبد این جا / و نه برگ و نه شکوفه / چه بهار و باغ باشد؟ و یا دریا در شعر او رمزی می‌شود از مردم و جامعه خشمگین و توفنده.

همیشه دریا دریاست / همیشه دریا طوفان دارد. (آئینه‌ای برای صداها: ۲۹۸)

و گاه رمز جامعه می‌شود که هستی آن در گروه پرواز شهیدانش است:

می‌خواهم از نسیم بپرسم: / بی جزر و مد قلب شما / آه، / دریا چگونه می‌تپد امروز؟ /

ای مرغ‌های طوفان! پروازتان بلند (همان: ۳۰۴) و یا حافظ شیرازی که از او به عنوان یک مصلح اجتماعی نام می‌بریم با همین شیوه جنگ نرم با استفاده از واژه‌ها و اشعارش با جنگ به حاکمان زمان خود می‌رود. حافظ محتسب را رمزی از

و فقدان وحدت در همراهان داخلی، موجب شکست آنان شده است.

از دیگر رمزهای دشمن که باید رمزگشایی شود، ایران‌هراسی، حقوق بشر، نفوذ، هسته‌ای و ... می‌باشد که در این مجال نمی‌گنجد. روحیه انقلابی و جهادی اوایل انقلاب، اقدام به هنگام و به موقع، حضور فعال در فضای مجازی و تهیه مطالب و محتوی تاثیرگذار و اقناعی، رصد و پیش‌بینی فعالیت‌های دشمن، وحدت و انسجام ملی و تقویت فرهنگ ایرانی اسلامی رمز موفقیت در جنگ نرم می‌باشد که در ادبیات پایداری و مقاومت بازتاب خوبی داشته باشد.

۷- نتیجه گیری

حاصل سخن این‌که، رمز به عنوان یکی از مهم‌ترین موضوعات در ادبیات فارسی با کارکردهای متفاوت مورد نظر دشمنان در جنگ نرم قرار گرفت. با توجه به این‌که یکی از ویژگی جنگ نرم نمادساز بودن و پنهانی و سری بودن می‌باشد، دشمن از طریق رمز و رمزگرایی حتی در حوزه سایبری توانست تا حدودی در انجام و مشارکت اجتماعی و تضعیف و تغییر باورها و اعتقادات با ابزارهای نوین خدشه‌ای وارد کند که نمونه آن را در درون نظام یعنی انتخابات سال ۸۸ و جریان انحرافی را به خوبی ببینیم، اما اگر درایت و بصیرت‌افزایی مقام معظم رهبری و روحیه انقلابی و جهادی نبود، نظام به کدام سمت رفته بود؟ که شاعران و نویسندگان هم به آن اشاره کرده‌اند.

۸- مراجع

- [1] Quran, Al Omran:41
- [2] T. Poornamdaran, "Codes and codic stories in Persian literature (an analysis of mystical stories, philosophical Ibn Sina and Suhrawardi).", Scientific and Cultural, Secound edition, In Persion
- [3] J. Satari, "Coding in psychoanalysis", Toos, 1987, in persion.
- [4] S. Shamisa, "Expression", Ferdos, 1992, in persion.
- [5] J. Satari, "Entrance to the mystical cryptology", markaz, 1993, in persion.
- [6] Hafez, "Divan-e Hafez.", Kharazmi, in persion.
- [7] E. Satarzaaddeh, "Great comment on Masnavi", Zarin, 1995, in persion.
- [8] Sh. Araghi, "Koliyat", Sokhan, 2009, in persion.
- [9] M.R. Nasresfahani, H. Hatami, "Mystical and mythological literature", shiraz university, in persion.
- [10] D. syaghi, "ferdowsi", 2001, in persion.

فته است. در فتنه همه بایستی روشن‌گری کنند.))

۶-۲- جریان انحرافی

جریان موسوم به جریان انحرافی که قصد تقابل پنهان با ارکان نظام و مرجعیت در سال‌های اخیر را داشت با رمز شبه ناسیونالیسم با ستم‌گرایانه وارد عرصه سیاست، فرهنگ و حکومت شد تا از طریق باستان‌گرایی بتوانند به اهداف خود برسند. باستان‌گرایی رمز آنان بود که با تدبیر مقام معظم رهبری و بصیرت مردم و نخبگان سرکوب شد. باستان‌گرایی دارای مبانی و معانی متفاوتی است که در عین‌گرایش به ایران باستان، در انگیزه‌ها متفاوتند.

به طور مثال، باستان‌گرایی در شعر عصر مشروطه عبارت بود از احیای هویت ملی، خوش‌بینی افراطی به ایران باستان، اسلام‌ستیزی، انتقاد از اوضاع و اموال عصر، تحریک غرور ملی و شکست‌ناپذیری.

به عنوان نمونه، ملک الشعراء بهار در دیوانش می‌گوید:

هان ای ایرانیان! ایران اندر بلاست / مملکت داریوش دستخوش نیکلاست
مرکز ملک کیان در دهن اژدهاست / غیرت اسلام کوا! جنبش ملی کجاست
برادران رشید! این همه سستی چراست! ایران مال شماست، ایران مال شماست

در همین عصر مشروطه میرزا فتحعلی آخوندزاده، میرزا آقاخان کرمانی، جلال‌الدین میرزا قاجار، اسلام را علت اصلی انحطاط ایران قلمداد کرده‌اند و راه نجات را بازگشت به ایران باستان می‌دانستند. به هر حال در دوره‌های مختلف انگیزه متفاوت می‌شوند. جریان انحرافی در حوزه اقتصادی با بزرگ‌نمایی نیازهای روزمره توده‌های مردم، عدالت توزیعی، مقابله با مفاسد اقتصادی و معرفی خود به عنوان منجی و در حوزه فرهنگ با حرکت در چارچوب عرفان‌های کاذب تکیه بر ادبیات اومانیستی، اتخاذ سیاست‌های تساهل و تسامح و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های فرهنگی عامه‌پسند و در حوزه سیاسی با تاکید ظاهری بر تداوم روحیه استکبارستیزی و اسطوره‌سازی و مظلوم‌نمایی وارد عرصه شد که حرکت‌های آنان تا حدی مهار شد.

۶-۳- انقلاب رنگی گزینه تغییر رژیم در ایران

مایکل لدین، نومحافظه کار مشهور دستگاه بوش زمانی در مورد ایران گفته بود: بیست میلیون دلار به من بدهید تا انقلابی را که می‌خواهید راه بیندازیم! این انقلابی بیست میلیون دلاری در مقاله‌ای تحت عنوان "سریع‌تر لطفا!" با رمز طرح ملی رفراندوم پیشنهادی از داخل ایران مطرح شد که به طرح پیشنهادی رفراندوم (شصت میلیون دات کام) اشاره می‌کنند. همین طرح علیه چاوز در ونزوئلا و انقلاب گل سرخ در گرجستان انجام شد. اما پشتوانه مردمی جمهوری اسلامی، رهبری فرهیخته و محبوب

- [11] A. H. sharifi, "Soft war", Imam Khomeini Educational and Research Institute, 2010, in persion.
- [12] A. Naeeni, "Principles of Soft War", Saghi, 2012, in persion.
- [13] R. Seyedhassani, "World Literary research", Neghah, 1997, in persion.
- [14] M. R. Shafiee KadKani, " A mirror for the sounds", Sokan, 2000, in persion.
- [15] M. R. Shafiee KadKani, "Second millennium deer", Online:
www.ensani.ir/storage/Files/20140624144158-9726-40.pdf, 2002, in persion,